

njegovo čuđenje prama nastojanju, da se sve ono, što dušobrižnik treba da znade o umjetnosti, skupi zajedno i otisne pod zasebnim natpisom: Crkvena umjetnost, a kao dio velike kolektivne i generičke cjeline, pastirskog bogoslovlja. Kojem se to znanstvenom postulatu protiviti, ili s kojim je to kanonom u sukobu?

Danas postoji pastoralna medicina, pastoralna kemija,² pa zašto da je neumjestan pastoralni traktat o crkvenoj umjetnosti? Fra Roki Rogošiću dobro poznati »Manuale di Teologia pastorale« od P. Giuliano Picciòli O. F. M., Firenze 1927., veli na str. 302: »Hram valja da bude umjetnički izgrađen, t. j. prema jednom od onih slogova, koji su dopušteni u kultu i da bude ozbiljan i lijep ujedno, prikladan okolini i potrebama svetih čina, zračan i sunčan, bez vlage...« Što brani dakle pastoralisti, koji predaje i crkvenu umjetnost, da sve to sustavno obradi i prikaže u posebnom svesku, mjesto da to bude razasuto na različitim mjestima po čitavoj pastoralci?

Povodom jednoga novoga pedagoškog leksikona.

Prof. F. Lasman.

Lexikon der Pädagogik der Gegenwart. 1. Band: Abendgymnasium bis Kinderfreunde. Herausgegeben vom deutschen Institut für wissenschaftliche Pädagogik. Münster im Westfalen. Leitung der Herausgabe: Dr. Josef Spieler. 1930. Herder & Co. Verlagsbuchhandlung, Freiburg im Breisgau.

U pojedinim se razdobljima historije javlja sad veća sad manja potreba intenzivnije se pozabaviti pedagoškim problemima. Pogotovo se ona osjeća u vrijeme jakih katastrofa čovječanstva, pa se u ispravnomu rješenju tih problema traži uspješni remedij nedaćama, u koje je dospio narod. Ljudi instinktivno osjećaju, da samo dobro shvatanje uzgojne zadaće i naučno utvrđena uzgojna pomagala mogu pridignuti naraštaj, koji će znati okom u oko gledati u izmjenjene prilike i snaći se u životnoj borbi, što ga čeka. U povijesti nije bilo, a nadajmo se, da ne će ni biti ovakvoga rata, kakvog smo doživjeli u drugom deceniju ovoga stoljeća. Taj je rat u mnogomu obziru postao katastrofalnim nesamo za pobijedene, nego i za pobjeditelje. Uništio je milijune života, a druge milijune učinio nesposobnima za svaku privredu. A gdje je još ona materijalna šteta i teret, koji će još dugo godina morati snašati iduće generacije? Ma da je materijalna ruina, što je uzročio rat, bila golema, a ono su moralne njegove posljedice bile još i veće i štetnije:

² Rudolf Fattinger: Pastoralchemie, Herder 1930.

velikim trudom sazdani poredak srušio se, jake dotada vrednote izgubiše preko noći svoj ugled, transgresije zakona Božjega i ljudskog zauzeše sve veće omjere, smisao se za dobro i lijepo gotovo sasvim ubio. A život teče dalje, pa je onima, koji preostadoše, valjalo najprije maknuti ruševine, a onda tek kopati nove fundamente i početi graditi zgradu, u kojoj će se smjestiti krvlju predaka kršteni naraštaj. I dok su u vrijeme rata hiljade škola ostajale bez učitelja, dok su hiljade odličnih i spremnih nastavnika gubile svoj život na bojuim poljanama, gdje je gubitak života svakoga od njih značio otkinuti komad mesa sa života tijela narodnoga, počeo iza rata novo grupiranje preostalih idejno jakih sila, svijesnih, da se mora iznova gotovo početi, ako se želi spasti čovječanstvo od rasula i iznovice ga pridignuti na život dostojan čovjeka i onih ideala, koji mu nesvijesno leže pohranjeni u grudima. Rat je naučio ljude, da gruba sila ne vodi k svrsi, da sreća ljudi ne stoji samo do materijalnoga blagostanja i da puko znanje ne daje jošte uslove za prosperitet ni pojedinaca, ni nacija. U ovakovim vremenima dolaze do izražaja moralne vrednote, dolazi svijest, da valja iskati druge puteve i tražiti druge načine kod uzgajanja novoga naraštaja, ne bismo li tako odnhali naraštaj i bolji i vrijedniji, nego su mu bili očevi. Pa ako već on mora da ispašta njihove grijeha, a ono da barem ne upadne u pogreške, koje oni učiniše. Potreba je progresa i vjera u bolju budućnost sastavni dio naše naravi, pa je dužnost naročito uzgajatelja, da traže nove komponente, iz kojih će niknuti smjernice za život, koje će davati jamstvo, da će iz njih izniknuti istinski boljitak ljudi. U ovakovim momentima ne smije nijedan, koji si je svijestan odgovornosti pred Bogom i narodom, skrstiti ruke i gledati resignacijom ili apatijom u novu eru, koja nastaje. Val će novoga vremena nemilosrdno i bez svake sentimentalnosti poklopiti svakoga, koji se ne će znati snaći u struji, što je uhvatila maha. U takvim vremenima stoje pred teškim problemima u prvomu redu uzgajatelji, koji imaju na pameti i svrhunaravska određenja čovječja, jer gledaju kako grubi materijalizam, koji se naročito u ovakovim razdobljima historije javlja, lakoćom prodire u srca mladeži, preslaboj da mu se opre, pače, koja mu se prečesto rado i s veseljem predaje. I kad ovo imamo na umu, onda razumijemo gigantsku onu borbu, koja se uvijek vodila u ovakovim razdobljima historije, a u svrhu, čija će biti mladež. Ali ta borba nije nikada bila tako jaka i odlučna, kao što je danas nakon ovoga velikoga svjetskoga rata. Utješna je, ali i razumljiva pojava, da danas dvije jake kulturne države šalju svoje najbolje ljude u arenu a za propagandu religijskoga uzgoja u školama, ljude, koji su spremni nesamo praktički se oprobati u toj borbi, nego i jakim publicističkim radom propagirati ideju, da misao vodilica i glavna smjernica u uzgoju mladeži ima biti religijsko, specijelno kršćansko naziranje na svijet i na život. Novo je vrijeme, priznaju

oni, donijelo nove uzgojne probleme, donijelo je nove potrebe i stavilo je uzgajatelje pred nove zadaće, ali će se sve to moć korisno po čovječanstvo riješiti samo u slučaju, bude li uzgoj u suštini svojoj upravljani zasadama Kristovoga nauka. Ultima ratio preporoda čovječanstva i njegove prave regeneracije i sanacije od sviju nedaća, u kojima se poslije rata našlo, jest i može biti samo religijski, posebice pravi kršćanski uzgoj mladeži.

I ako je pedagogika — a time prelazimo na ono posebno posebno područje, o komu želimo govoriti — znanost, nema ona ipak jedan usko ogradeni materijal, kao što to, recimo, ima pojedina filološka disciplina, pa poradi toga mora ona segnuti sad u ovo, sad u ono područje drugih, svojih napose nauka pomoćnica. Poradi toga i ne može biti pedagogom čovjek, koji nije i u tom materijalu dobro versiran, jer tek suma orijentiranja u svima tim pomoćnim gramama, daje uzgajatelju uvid u samu pedagošku nauku i posebno mu pravilno teoretsko-praktičko osposobljenje: nije moguće biti uzgajateljem, a ne poznavati i ne evidentirati cijelu razvijenost i mnogostručnost i sviju onih sporednih pitanja, koja od sebe niču iza kako se već jednom utvrdila definicija: Što je pedagogika?

U savremenoj, modernoj pedagogici, dolaze u prvomu redu u obzir dva smjera, možda pravilnije, dvije ideje pokretalice svega uzgojno-obučnoga rada. Prva je: školska obuka ne smije nositi na sebi notu podavanja gotovih spoznaja, a te da onda djeca pamte, da ih pasivno recipiraju i, iurando in verba magistri, da ih pod istinu primaju; dijete mora samo izgrađivati (erarbeiten) spoznaje, koje će ponijeti sa sobom iz škole; ono mora biti kod izgradnje tih spoznaja aktivno. Učitelj će mu dakako pomagati kod toga posla, ali se nikako ne smije dijete u školi osuđivati na pasivnost, jer je pasivitet smrt svakomu interesu, smrt svake samostalnosti u potonjemu životu, a smrt i uvjerenju opravdanosti etičkih zasada, koje škola, kao jaki uzgojni faktor, ima da dade djeci. Ono, što dijete nije proživjelo u svojoj unutrašnjosti, ono u što se dijete nije uživjelo, što ono nije, da upotrebim možda malo trivijalnu poredbu, probavilo, ispunjat će poput balasta njegovu unutrašnjost, priječit će mu svaku samostalnost. Takovo dijete ne će samo do najviših granica iscrpsti svoje latentne sile u svoju korist. Ima jedna jaka misao, izrazita ideja, koja mora u radu voditi savremenoga pedagoga. To je socijalno vaspitanje čovjekovo. Čovjek treba da se osjeća članom velike ljudske zajednice i mora si biti svijestan dužnosti, koje ima i prema njoj. Žalosno je iskustvo novijega vremena naučilo ljude, da sila ne smije biti osnovicom odnosa između ljudi, ali ni da pretjerano naglašavanje nacionalizma ne vodi k svrsi. Ne misli se time reći, da se ljudi imadu danas i opet vratiti k uzgojnim principima filantropizma,

da valja u njih usadivati kozmopolitstvo Basedova i njegovih pristalica; ali nacionalan uzgoj ne smije u ljudi ubijati svijest pripadnosti k jednoj daleko većoj i idealnijoj zajednici, obitelji Božjoj, čija smo mi svi djeca. Tu dolazi do svog računa i nacionalni uzgoj i nacionalna pripadnost i osjetljivost, ali ga nalazi i čovječstvo, jer smo mi svi najprije ljudi, djeca jednoga istog nebeskog Oca, a onda smo tek pripadnici nacije. Dok je ona prva smjernica i osnovica pedagoškoga rada već dugo klijala u srcima odgajача, osobito tamo od vremena realizma, da kasnije dobije sve izrazitije konture, to je ova druga počela jače puštati svoje korijenje istom iza velikoga rata, kao jaka opreka pretjeranome Fichteovom nacionalizmu i svima nedaćama koje iz njega proistekoaše. Može se mirne duše reći, da je upravo spoznaja potrebe socijalnoga uzgoja potisnula na površinu religiju kršćansku kao najjači uzgojni faktor. Ljudi su ispravno sudili, da samo religijski orijentirani čovjek, u koga je živa vjera mođe i mora istinskom ljubavi voljeti svakoga čovjeka i da mu vjera pokazuje puteve i da ga uči trađiti načine, kojima se dadu izgladiti nastale nesuglasice, umiriti trzavice i sva viseća pitanja jednim objektivnim mjerilom, ne povrijeđivši ničije pravo riješiti na svestrano zadovoljstvo. Mi vjerujemo u moć uzgoja. Vjerujemo, da on mođe mnogo toga izravnati, izgladiti, ali kad njime još upravljaju zasade nauka Isusova, nema zapreke, koja bi mu se mogla suprotstaviti. Svaki uzgajatelj znade, da se najviši uzgojni ideal ne postizava od danas na sutra, da nije baš lako od griješana i posljedica nsljedena grijeha opterećena čovjeka načiniti čovjeka u svakome obziru idealna; ali se mi uzgajatelji ne zadovoljavamo tek utjehom, da »in magnis et voluisse sat est«, jer smo uvjereni, da će zasadeno dobro sjeme, uz pomoć Bođu, u svakomu slućaju donijeti svoj rođ, ako i ne svaki puta mođa u prvoj, a ono makar u stotoj generaciji. To nama uzgajateljima daje ustrajanje u radu, daje utjehu, da svaki od nas barem nešto pridonosi sretnijoj budućnosti čovječanstva. Pa kad smo mi već bili tako nesrećni, da smo svojim očima gledali sistematsko uništavanje svega, što je dotada bilo ljudima sveo, što im je ugodnim činilo živo, što je bila podloga njihovu blagostanju, u nas je svijest, da će barem buduće generacije donijeti bolje dane, da će doći vrijeme, kad neće više biti čovjek čovjeku vukom, nego istinski odanim bratom i drugom.

Kad je jednom pravo uoćen cilj uzgoja i kad su mu utvrđene smjernice, kad je postavljen najviši ideal, na koga nam je kod uzgoja težiti, niću onda još sama po sebi i druga pitanja, koja su s time u vezi: pitanje, kojim ćemo sredstvima moći sve to postići, koju ćemo metodu morati kod uzgoja upotrebiti, te kako da se, imajući na umu aperceptivnu sposobnost gojenčevu, sve to u praksi provede prema raznim stepenima razvitka i stvarnim potrebama gojenčevim. I tu onda dolazi do jasnoga izražaja spoznaja, da

pravim pedagogom može biti tek čovjek, koji u tančine poznaje u prvom redu ove discipline: psihologiju, didaktiku, hodegetiku, moralnu pedagogiku, higijenu, sociologiju, ne zaboravljajući ni na historiju te nauke. Iz nje će, te općene učiteljice života, mnogo toga moći pedagog naučiti. I život i ideje savremenih najistaknutijih pedagoga i instituta pedagoških, što su ih u život priveli.

O svemu tomu, pa i o drugim pitanjima, koja su u vezi s uzgojem i obukom, lijepo, pa i za laika jasno, raspravlja djelo, što sam ga na početku spomenuo. Dosada je izašao prvi svezak i ima 1343 stranice velikoga formata. Pojedini se ulomci lagano čitaju poput svake interesantne lektire, a kako naročito u ovo poratno doba ne bi smjelo biti nijednoga inteligenta, koji bi suvereno prelazio preko uzgojnoga problema, to će se i u nas naći dosta njih, koji će taj Lexikon nabaviti i s korišću ga proučavati. Kad izade drugi svezak, oglasit ćemo ga posebice.

